

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ІТ-КОМПАНІЙ ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ

В сучасних економічних моделях ринкової економіки, побудувати яку прагне і Україна, вартість інновацій закладена в собівартість товарів та послуг і саме тому модернізація в рамках цих економічних моделей відбувається постійно та безперервно. Це впливає на посилення темпів науково-технічного прогресу і, як наслідок, створення нових високотехнологічних продуктів та послуг з високою доданою вартістю. В рамках цих процесів ІТ-компанії приймають безпосередню участь у модернізації підприємств всіх галузей економіки та сфер діяльності: від банківської та телекомунікаційної, послугами яких безпосередньо користуються усі суб'єкти економічних відносин, до медичної та промислової з її напрямками Індустрії 4.0 в рамках четвертої промислової революції, яка відбувається в наш час.

В роботі [1, с. 15] зазначено, що 21,7% підприємств в Україні мають штатних ІТ-фахівців, а ще 14,6% підприємств залучають позаштатні ресурси для виконання функцій ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій). Такі показники є не випадковими, тому що модернізація підприємств у сучасному світі безпосередньо пов'язана з розвитком та впровадженням ІТ-технологій, які все більше поширюються на різні галузі, адже вони дозволяють автоматизувати виробничі процеси, підвищувати продуктивність, знижувати витрати та загалом збільшувати ефективність бізнесу.

Можна привести багато прикладів впровадження сучасних вітчизняних ІТ-технологій в Україні, які реально змінили підходи та стандарти ведення бізнесу, а також життя кожного українця загалом: це і загальнодержавна система Дія, банківські продукти Privat24 та Monobank, охоронні системи Ajax Systems, сервіси групи компаній NOVA (до ребрендингу “Нова Пошта”), яка вийшла за межі надання лише поштових послуг і вже надає фінансові цифрові послуги (NovaPay), виробляє програмне забезпечення та веб-додатки (Nova Digital), займається електронною комерцією (Nova Global) та надає послуги іншим відомими технологічним українським маркетплейсам таким як ROZETKA, OLX тощо. Цей список можна продовжувати і прикладами всесвітньо відомих та популярних сервісів як Grammarly (AI-сервіс з перевірки англійського правопису), GitLab (веб-інструмент життєвого циклу DevOps), Prometheus (платформа он-лайн курсів). Серед високотехнологічних прикладів виділяється проект компанії Kitsoft, яка разом з технічним партнером Громадська спілка “Віртуальні Активи України” 19 січня 2024 року представила прототип web3-реєстру нерухомості та землі на основі технологій блокчейн. Крім того в роботі [2] зазначено, що Національний банк України ще у 2019 році розпочав дослідження цифрових валют центральних банків, які також засновані на технології блокчейну, та зараз продовжує активно працювати над створенням власної цифрової форми гривні – е-гривні. Особливої уваги заслуговує приклад роботи українського інноватора в сфері Industry 4.0 компанії IT-Enterprise, яка пропонує низку високотехнологічних рішень для промисловості та має багато успішних прикладів їх впровадження на українському та закордонних ринках. У роботі [3] розглянуто приклади впровадження цифрових двійників (digital twins) для харківського виробника повітряних і космічних літальних апаратів ПрАТ “ФЕД”, на якому було впроваджено рішення APS (Advanced Planning and Scheduling) Smart.Factory, яке розроблене з метою розрахунку оптимального розташування виробничих потужностей для максимізації продуктивності на виробництві. Активно послугами ІТ-компаній користується також агросектор, в якому вже 10% українських фермерів впроваджують ІТ-наробки в свою роботу.

Зазначені приклади дають змогу чітко зрозуміти масштаби вкладу ІТ-сфери і важливість її розвитку для реальної модернізації цілої низки галузей економіки України та формування її моделі на основі високотехнологічних драйверів, аналогів яким в світі майже немає.

Підтвердженням важливого значення ІТ-сектору України є і конкретні економічні показники його діяльності. Так у роботах [4-6] наведені відповідні дані за 2017-2023 роки:

- обсяг експорту ІТ-послуг зріс з 2,5 до 7,1 млрд. дол. США (ріст щороку 25-30%);
- частка ІТ експорту в загальному експорті зросла з 4,6% до 13,4%, а в експорті послуг з 13,4% до 37,8%;
- додана вартість ІТ-сектору у ВВП України зросла з 1,5% до 4,9%;
- кількість ФОПів з ІТ-КВЕДами зросла зі 102 тис. до більш ніж 308 тис. (у 2023 році ріст склав +8%);
- 2150 активних верифікованих ІТ компаній у 2023 році (близько 54% – це українські компанії), які сплатили більше 585 млн. дол. США податків в Україні та залучили більше 238 млн. дол. США прямих інвестицій навіть у 2022 році.

В ІТ-сфері задіяно 2% усіх зайнятих осіб, які взагалі залучені в економіці України, серед яких більшість – це молоді фахівці, підготовку яких ведуть у 300 навчальних закладах України, які пропонують різні рівні підготовки за ІТ-спеціальностями. Також ІТ-компанії створюють власні навчальні центри: 8 із 10 компаній фінансують освітні проекти. Близько 47% студентів цих спеціальностей починають стажуватись і працювати в ІТ-компаніях в роки навчання (4% вже з першого курсу) та отримують середню зарплату близько 2630 дол. США на місяць станом на 2023 рік. При цьому 93,6% ІТ-спеціалістів спрямовують близько 11% свого доходу на благодійність, виходячи з розрахунків це становить більше 81 млн. дол. США або 3 млрд. грн. щомісяця (972 млн. дол. США щороку), що більше річних бюджетів більшості областей України і це не рахуючи прямих витрат цих спеціалістів на базові потреби (харчування, одяг, транспорт, оренда житла тощо) на внутрішньому ринку в реальну економіку.

Однак всі ці здобутки ІТ-компаній були б неможливі без їхнього інтелектуального капіталу, ядром якого є людський капітал. Адже цілком зрозуміло, що можливості ІТ-компаній (як і будь-яких інших організацій) виконувати внутрішні бізнес-процеси залежать від їхнього людського капіталу: якщо не існує людини, яка здатна здійснити процес, то він не відбудеться. Навіть коли процес виконується будь-якою технікою, її необхідно встановити, налагодити та підтримувати належне функціонування, що неможливо без фахівців з відповідною кваліфікацією. У випадку специфіки роботи ІТ-компаній залежність від людського капіталу дуже висока, бо ІТ-послуги чи розробка власного продукту – це перш за все сумісна проектна діяльність ІТ-команди, результати роботи якої та їх якість значною мірою залежать від кваліфікаційного рівня кожного члена команди. Це проявляється і в рівні знань мов програмування, підходів до побудови архітектури програмного забезпечення, розумінні принципів взаємодії системних компонентів, аспектів методологій проектної діяльності, рівні володіння англійською мовою та багатьох інших знань та навичок.

Таким чином, з урахуванням викладеного, можна побачити, що існує логічна залежність “людський капітал – інтелектуальний капітал ІТ-компаній – модернізація існуючих та/або створення нових високотехнологічних підприємств – розвиток економіки”. Адже якщо немає ІТ-спеціалістів, то немає ІТ-компаній, які здатні розробляти та впроваджувати інформаційні технології, що безпосередньо впливають на оновлення та модернізацію підприємств у різних секторах економіки.

Подібні явища і процеси мають дуже складний для розуміння характер взаємодії через їх слабку формалізацію та недостатній рівень вивчення, що також не дає змогу більш ефективно використовувати інтелектуальні ресурси.

Єдиною наукою, що має конструктивний підхід до аналізу та вивчення таких складних явищ і процесів як систем, принципів їх взаємодії та визначення сутнісних властивостей, є системологія, яка є концепцією системного підходу ноосферного характеру. Системологія, як і будь-яка самостійна наука, використовує власну систему понять і категорій для опису своїх проблемних областей, тобто має особливий, специфічний понятійний апарат як інструмент своїх досліджень. В роботі [7, ст. 3] зазначено, що методологічні та інструментальні засоби, що є в арсеналі системології, дозволяють досліджувати та визначати суттєві й сутнісні властивості складних об'єктів довільної природи, а також причини їх виникнення, динаміку

адаптації та розвитку. Треба також зауважити, що згідно поглядів системології будь-який об'єкт та явище може розглядатися як система, що включена в деяку надсистему і складається з певних підсистем. Даний принцип дає можливість розглядати ІТ-компанії як системи, які мають власні підсистеми – інтелектуальний капітал, а також надсистему – ринок/економіку. При цьому інтелектуальний капітал, як і будь-яку систему, з погляду системології, треба розглядати як функціональний об'єкт, функція якого обумовлена функцією об'єкта більш високого ярусу (надсистеми).

Іншими словами, якщо ІТ-компанія (як система) здатна відповісти на потребу ринку/економіки (на функціональний запит надсистеми), тобто забезпечити виконання певних послуг чи виробництво товарів, які найбільше відповідають потребі ринку, в тому числі і за параметром “ціна-якість”, то, очевидно, що між ІТ-компанією та ринком встановиться зв'язок. Мовою системології це означає, що ІТ-компанія (як система) займе свій вакантний вузол та буде підтримувати функціональну властивість надсистеми – обмін на ринку, що і є базовим принципом ринкової економіки, побудувати яку намагаються і в Україні.

Таким чином можна зробити висновок, що інтелектуальний капітал ІТ-компаній є реальним вагомим фактором підтримання та розвитку економіки України, драйвером модернізації дуже важливих економічних секторів та галузей, а також виступає в ролі системоутворюючого та кросс-функціонального міжгалузевого чинника, на якому базується функціональний запит економічної моделі України.

Список використаних джерел

1. Do IT Like Ukraine 2022. URL: <https://itukraine.org.ua/files/reports/2022/DoITLikeUkraine2022.pdf>.
2. Про е-гривню – цифрові гроші Національного банку. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia>.
3. Щеглов В. Р., Морозова О. І. Методи та технології розроблення цифрових двійників для гарантоздатних систем індустріального інтернету речей. *Системи управління, навігації та зв'язку*. 2022. № 4. С. 127-137. URL: <https://journals.nupp.edu.ua/sunz/article/download/2768/2165> (дата звернення 23.01.2024)
4. IT Research Ukraine 2023: адаптивність та стійкість під час війни. URL: <https://itcluster.lviv.ua/wp-content/uploads/2023/12/it-research-ukraine-2023-public-ua.pdf>.
5. Розвиток ІТ в Україні: поточна ситуація та перспективи. URL: <https://blog.youcontrol.market/rozvitok-it-v-ukrayini-potochna-situatsiia-ta-pierspiektiv/>.
6. “Схоже, що це буде перший рік, коли ІТ-індустрія не зросте”. Як війна й глобальний ринок впливають на ІТ-експорт України – аналітика й думки експертів. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/how-war-effects-it-export/>
7. Бондаренко М. Ф., Солов'єва Е. А., Маторин С. И. Основы системологии : навч. посіб. Харків : ХНУРЕ, 1998. 118 с.

Бабій Т. П.

Львівський торговельно економічний університет

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ГАЛУЗІ МОДИ (НА ПРИКЛАДІ БРЕНДУ ЖІНОЧОГО ОДЯГУ NATALI BOLGAR)

Інновації важливі для майбутнього розвитку індустрії моди, адже завдяки їх впровадженню компанії мають шанс не лише вижити, а й конкурувати в бізнесі. Розуміючи основні економічні принципи, модні бренди, зі свого боку, прагнуть до інновацій, креативності та привабливості. Це пояснюється тим, що індустрія моди – це, по суті, перспективний сектор для прибутку завдяки своїй ліквідності. Наприклад, характеристики, пов'язані з брендом LouisVuitton, історично включали інновації та креативність, бренд H&M асоціювався зі співпрацею з дизайнерами та адаптацією дизайну до потреб клієнта [посилання]. Вітчизняний бренд NataliBolgar, впровадив свої цінності в розвиток української моди одягу, завдяки інноваційній та унікальній технології виробництва.

Прикладом модної тенденції розвитку креативного стилю може служити Ніколаєва Наталія Андріївна – засновник бренду NataliBolgar. Найперше, що привертає увагу до бренду,